

Mål og retningslinjer for hjorteviltforvaltningen i Eidskog kommune: 2017–2021.

Eidskog kommune

Forord

Arbeidet med «Mål og retningslinjer for hjorteviltforvaltningen – 2017 – 2020» er initiert og styrt av Eidskog Kommune, ved viltnemda. Planen er mer omfattende enn tidligere tilsvarende planer for Eidskog, og gjør den kommunale viltforvaltningens rammer tydeligere.

Planen er ført i pennen av Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold, v/ Pål Sindre Svae.

Planen er forankret hos både rettighetshavere (elgvaldene) og kommunen.

Eidskog 23.2.2017

Eidskog kommune

Vedtatt:

Utvalg for plan og samfunn	22.05.2017	Saksnr. 026/17
Kommunestyret	15.06.2017	Saksnr. 071/17

Oppdatering av plan:

Delegert administrasjonen	20.09.2018	Saksnr. 041/18
---------------------------	------------	----------------

Innhold

Forord	2
Innledning.....	4
Områdebeskrivelse Naturforhold	5
Kart.....	5
Roller og arbeidsfordeling i hjorteviltforvaltningen	6
Offentlig.....	6
Privat forvaltning	7
Hjorteviltet i Eidskog, bestandsstatus	9
Elg.....	9
Rådyr	14
Hjort.....	15
Fallvilt	15
Beiteressursen.....	17
Rovdyr.....	19
Målsettinger.....	20
Felles målsettinger for forvaltning av alle artene	20
Målsettinger for elg	21
Målsettinger for rådyr	21
Målsettinger for hjort.....	22
Målsettinger for bever	22
Målsettinger for andre arter	22
Verktøykasse	22
Jakttidsramme for elg	22
Bestandsplaner på elg	23
Rettet avskyting elg	24
Bestandsplan rådyr	24
Kontroll.....	25
Viltfond.....	25
Handlingsplan.....	26
Vedlegg: Frister:.....	27

Innledning

Forskrift om forvaltning av hjortevilt FOR-2012-02-10-134 legger til rette for en lokaltilpasset forvaltning av elg, hjort og rådyr. Kommunens lokal- og fagkunnskap skal styrke viltforvaltningen innenfor de fastsatte nasjonale rammene. Planen skal med utgangspunkt i dagens status, gi målsettinger og retningslinjer for den private forvaltningen, samt fremheve utfordringer knyttet til viltforvaltningen innad i kommunen. Den kommunale målsettingen skal ta utgangspunkt og hensyn til dagens beitegrunnlag, bestandsutvikling, utfordringer i jordbruk og skogbruk, samt viltulykker på vei og jernbane. Planen omhandler i all hovedsak hjortevilt, men tar også for seg andre aktuelle viltarter som har påvirkning på hjorteviltet.

Kommunes viltforvaltningsoppgaver skal utføres i tett samarbeid med rettighetshaverne, for å sikre en fornuftig fordeling av ansvar, roller og rettigheter på temaet. Det er også viktig med et godt samarbeid med nabokommuner og –fylket, da viltbestandene benytter areal uavhengig av kommune- og fylkesgrenser.

Den kommunale målsettingen skal legge føringer for eventuelle bestandsplaner for hjortevilt utarbeidet av rettighetshaver eller sammenslutninger av rettighetshavere, jmf §15 i forskrift om forvaltning om hjortevilt. Disse bestandsplanene må ta hensyn til den kommunale målsettingen for å kunne bli godkjent, og det er viktig at disse målsettingene blir innlemmet i bestandsplanene når disse blir utarbeidet

Målsettingene skal:

- Være etterprøvbare og målbare
- Evalueres ved revidering av planen
- Ta hensyn til andre samfunnsinteresser innad i kommunen

Planens varighet er fem år, og planen rulleres i 2021. Ved spesielle hendelser eller annet som er svært viktig for planen, kan planen stoppes og endres i løpet av planperioden.

Områdebeskrivelse

Naturforhold

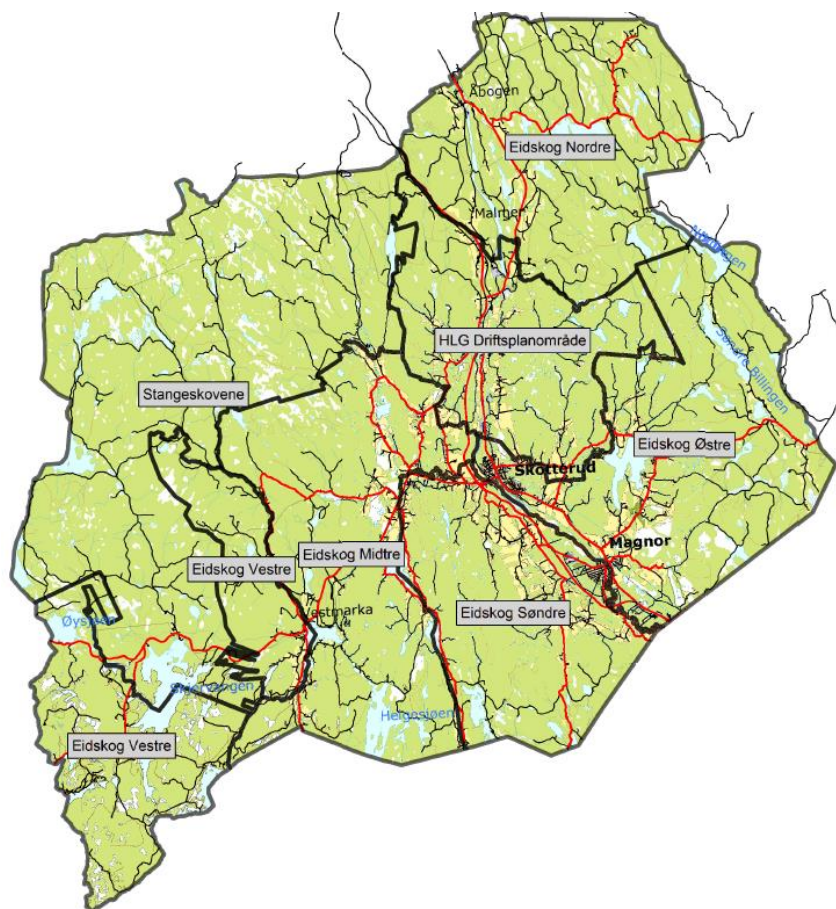
Eidskog kommune er den sørligste kommunen i Hedmark fylke. Kommunen grenser til Hedmarks kommunene Kongsvinger og Sør Odal i nord, samt Akershus kommunene Nes og Aurskog-Høland i vest. Eidskog er en grensekommune, og grenser følgelig til Sverige og Värmland i øst.

Eidskog kommune har et totalt areal på 641 km², og ca. 75% av arealet består av produktiv skog (522 km²). Generelt er produktiviteten middels til god, med en gjennomsnittsbonitet på G14. Det avvirkes noe over 140 000 kubikk årlig. Kommunen består ellers av 40,5 km² jordbrukslandskap, knyttet hovedsakelig til korndyrking. Vann og vassdrag står for ca. 36 km². De største vassdragene er Vrangselva og Buåvassdraget, som begge renner inn i Sverige via flere små og middels store innsjøer.

Berggrunnen i Eidskog består av grunnfjellets gneiser og granitter.

Eidskogs høyeste punkt er Hornkjølberget på 434 moh., mens kommunens laveste punkt ligger på 120 moh.

Kart

Figur 1: Kart over Eidskog kommune, med inntegnede valdgrensene.

Roller og arbeidsfordeling i hjorteviltforvaltningen

Offentlig

Klima og miljødepartementet (KLD) er øverste myndighet, og har det overordnede ansvaret. Departementet skal forvalte etter nasjonalt regelverk og internasjonale konvensjoner. KLD legger rammen for den nasjonale forvaltning gjennom budsjett, lovverk og langtidsplanlegging

Miljødirektoratet er den sentrale faginstansen innenfor viltforvaltningen i Norge. Direktoratet er myndighetsutøver, samt styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå. Direktoratet har tre hovedoppgaver:

- Redusere klimautslipp
- Forvalte norsk natur
- Hindre forurensning

Fylkeskommunen forvalter høstbare arter og ikke truede arter. Dette er oppgaver Fylkesmannen hadde tidligere. Videre skal Fylkeskommunen samle og levere data til nasjonale baser for sitt ansvarsområde. Fylkeskommunen skal også veilede kommuner og rettighetshavere, fordele tilskudd og sikre allmenhetens tilgang til jakt og fiske. Det er Fylkeskommunen kan på eget initiativ, eller etter forslag fra kommunen innskrenke jakttiden på elg/og eller hjort. Startdato kan endres til 5.10 og/eller sluttdato kan endres til 31.10 eller 31.11 for hele, eller en avgrenset del av en kommune når et eller flere av følgende punkt er oppfylt:

- Elg- og /eller hjortejakta antas å hindre annen friluftsutøvelse.
- Elg- og /eller hjortejakta reduserer mulighetene for annen jaktutøvelse.
- Kommunen har arealer som er viktige for reindriftsnæring i jaktperioden.

Fylkesmannen har ansvar for forvaltning av truede og fremmede arter. Fylkesmannen er klageinstans på kommunale vedtak i forhold til viltloven. Fylkesmannen er også kontrollmyndighet.

Kommunen er den lokale viltmyndigheten, som skal forvalte hjortevilt kommunalt ved å gi lokale rammer gjennom eget planverk. Kommunen åpner for jakt på hjortevilt, og fastsetter minstearealene i kommunen.

Minsteareal for hjortevilt og minste vannlengde for bever i Eidskog kommune, er hjemlet i «Forskrift om adgang til jakt etter elg, hjort, rådyr og bever Kongsvinger, Eidskog, Grue, Åmot, Stor-Elvdal, Engerdal, Tolga, Tynset og Folldal kommuner, Hedmark»:

Tabell 1: Tellende areal for elg og rådyr i Eidskog kommune.

Art	Minsteareal
Elg	3000 daa
Rådyr	1000 daa
Hjort	Ikke åpnet
Bever	Åpnet for jakt

Kommunen godkjenner bestandsplanene som rettighetshaverne står for, og godkjenner avskytningsavtaler som et resultat av godkjent plan, etter Hjorteviltforskriften.

Fallviltoppgavene ligger til kommunen og kommunen har det kommunale viltfondet. Eidskog kommunestyre har delegert viltmyndigheten til viltnemnda etter «Delegeringsreglement for Eidskog kommune»

Privat forvaltning

Eidskog kommune består i hovedsak av private skogeiere, og det er ca. 800 skogeiere i kommunen.

Det er i de fleste tilfeller grunneier som er jaktrettshaver. Etter handlingsplan for hjortevilt er mer forvaltningsansvar lagt over på jaktrettshaver. Jaktrettshaver har ansvaret for den lokale forvaltningen av hjorteviltbestander ved hjelp av bestandsplaner og avskytningsplaner. Rettighetshaver utformer disse planene som godkjennes av kommunen etter de satte rammene i dette dokumentet.

Elgvald

Rettighetshaverne i Eidskog er organisert i elgvald, som også fungerer som bestandsplanområder for elg. I Eidskog kommune er det i dag syv elgvald, som alle er godkjente bestandsplanområder:

*Tabell 2: Oversikt over elgvaldene i Eidskog kommune. *= Stangeskovene Elgvald har også areal i Nes og Aurskog – Høland – se kart på figur 1.*

Valdnavn	Tellende areal (daa)
Eidskog Nordre	69 339
Eidskog Østre	100 577
Eidskog Vestre	71 450
Eidskog Midtre	87 919
Eidskog Søndre	60 615
HLG	62 486
Stangeskovene	<i>Nes 53 714</i>
	<i>Eidskog 150 317</i>
	<i>Aurskog-Høland 21 666</i>
	Totalt 225 720
Totalt	602 703

Bestandsplanområdene i Eidskog samarbeider innad i kommunen, og gjennom Elgregionråd Øst. Elgregionråd Øst (ERRØ) som består av fem av valdene Eidskog kommune, hele Aurskog – Høland kommune, deler av kommunene Nes, Fet, Sørumsund, Sør – Odal og Kongsvinger. Elgregionen dekker et areal på over 2 millioner dekar. Regionen er rådgivende og ikke juridisk bindende, og arbeider med de fleste temaene innenfor elgforvaltning. Regionen er en viktig samarbeidspartner for kommunene, og gjør at det blir et godt interkommunalt samarbeid mellom både rettighetshaverne og kommunene.

Rådyrvald

Det er 43 rådyrvald i Eidskog, hvorav tre av disse har kvotefri jakt. Kommunen ønsker å oppfordre til at valdene går sammen om felles bestandsplanområder, for å forvalte rådyrbestanden med en felles tanke over et større område.

Hjortevald

Det er ikke åpnet for hjortejakt i Eidskog, men det er et etablert hjortevald i kommunen, Stangeskovene Hjortevald, som ble etablert i 2014.

Hjorteviltet i Eidskog, bestandsstatus

Elg

Elgforvaltningen i Norge baserer seg mye på bestandsdataen som elgjegeren samler inn under elgjakt, og dataene gir grunnlag for videre forvaltning av våre elgstammer. Eidskog kommune har samlet og registrert gode data fra sett og skutt elg på den nasjonale databasen

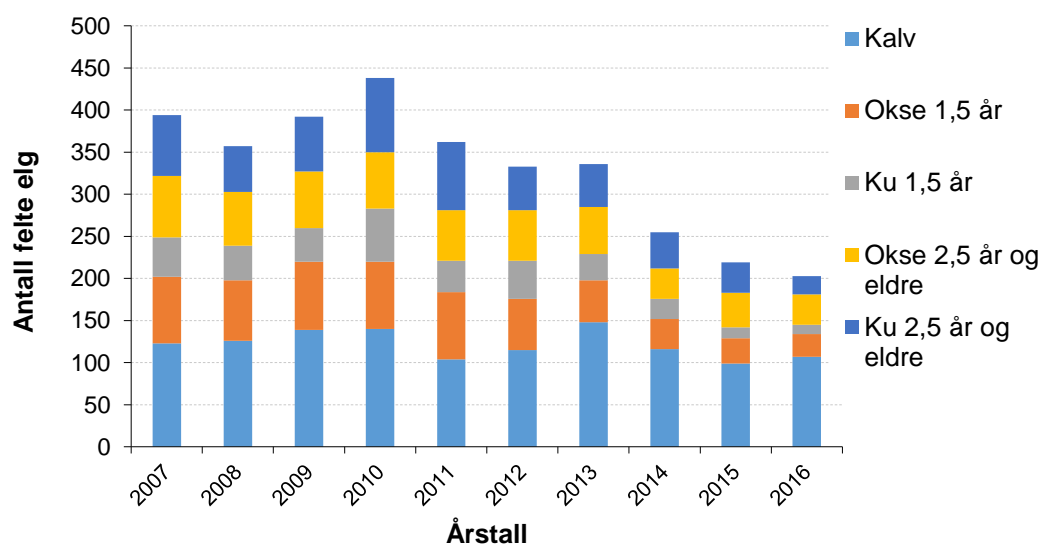
Hjorteviltregisteret. Her ligger det gode og oversiktlige data fra og med 2009 til og med 2016. Data før 2009 er samlet via Elgregionråd Øst. Slaktevektsregistreringer er mer mangelfulle på Hjorteviltregisteret, men også her har ERRØ samlet gode data de siste årene.

Felte elg

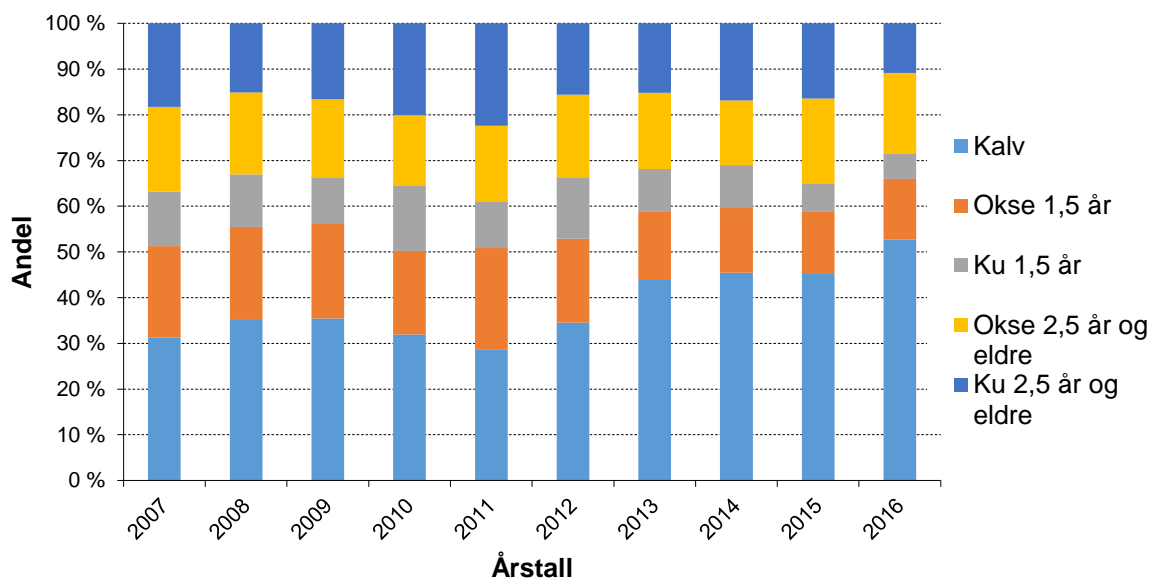
I ulvesonen er det viktig å bevare den reproduktive delen av bestanden, og således skyte en stor andel kalv og ungdyr. Ved å skyte en liten andel voksne dyr øker alderen i bestanden, som fører til høyere produksjon og større mulighet til høstningsverdig overskudd.

Status

Det er felt rett over 200 elg i 2016, etter flere år med nedgang fra 2010 (figur 2 – tallene er medregnet de andre kommunene i Stangeskovene elgvald). Kvoteene er redusert i valdene, og det skytes en færre andel av kvotene enn tidligere. Det er skutt omlag 50 % kalv de siste årene i Eidskog, noe som er svært bra (figur 3). Total andel kalv/ungdyr er om lag 60 %.

Figur 2: Antall felte elg i Eidskog kommune, fordelt på alder- og kjønns kategorier, i perioden 2007 til 2016. Antall felte elg er også medregnet alle felte elg i Stangeskovene elgvald – som også har areal i nabokommunene.

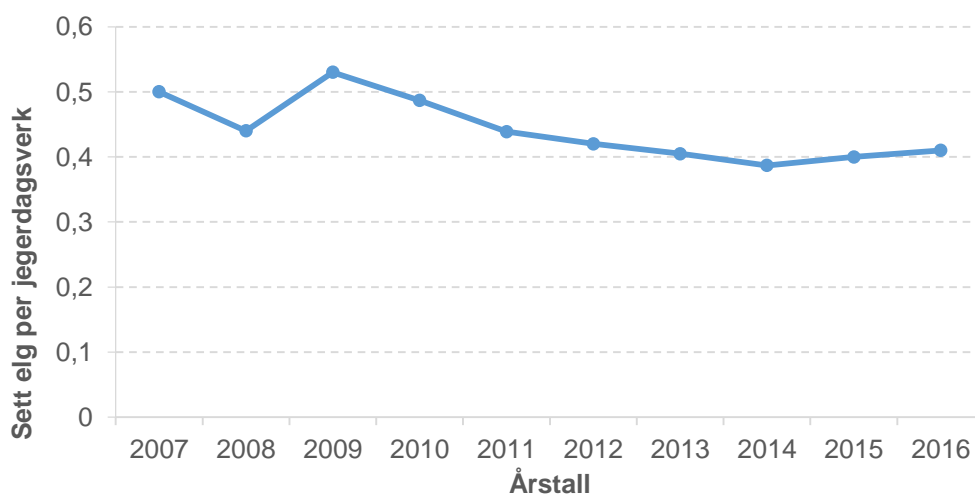
Figur 3: Andelen felte elg i Eidskog kommune, fordelt på alder- og kjønnskategorier, i perioden 2007 til 2016.

Sett elg per jegerdagsverk

Sett elg per jegerdagsverk forteller hvor ofte det ses elg under elgjakta. Indeksen er ikke direkte sammenlignbar mellom områder, da den er meget avhengig av jaktform og andre forhold, slik at indeksen kan kun benyttes til å se endringer over tid i samme område.

Status:

Eidskog kommune hadde en liten oppgang i sett elg per jegerdagsverk fra 2005 til 2009, men har siden 2009 hatt en klar og relativt jevn nedgang (figur 4). Fra å se noe over 0,5 elg per jegerdagsverk i 2009, har det sunket til om lag 0,4 elg per jegerdagsverk de siste årene.

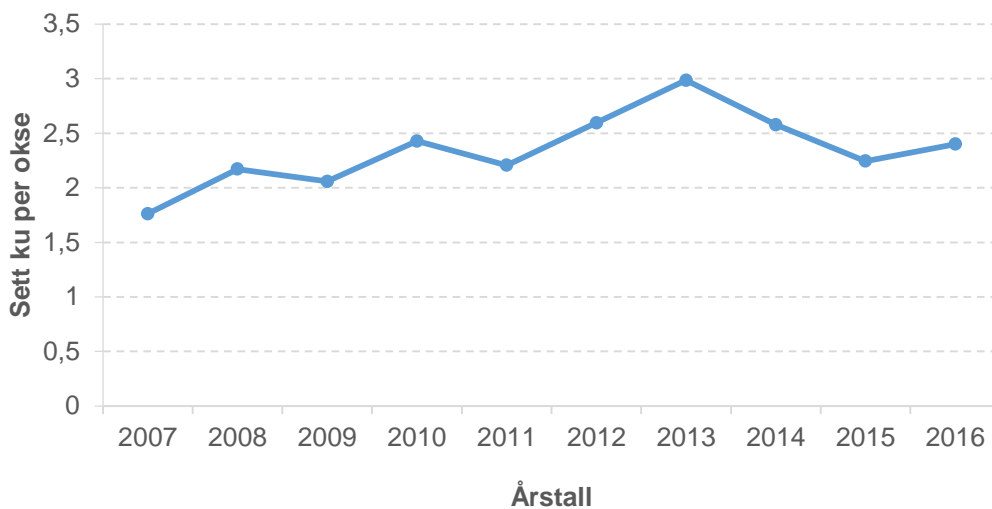
Figur 4: Sett elg per jegerdagsverk i Eidskog kommune i perioden 2007 – 2016.

Sett ku pr. okse

Sett ku pr. okse forteller oss kjønnsforholdet blant de observerte elgene. Generelt bør dette forholdet være 1,5 – 2 ku per okse for å sikre at det er tilstrekkelig med okser så kuene blir bedekt på første brunsten. Ved tilstedeværelse av store voksne okser kan kjønnsforholdet dreies litt skjevere, kanskje helt opp mot 3 – 3,5 ku per okse.

Status:

Kjønnsforholdet har pendlet noe over to ku per okse i Eidskog siden 2005 (figur 5). De siste årene har forholdet variert mer, men det har ligget under tre ku per okser gjennom hele perioden.

Figur 5: Sett ku per okse i Eidskog kommune i perioden 2007 – 2016.

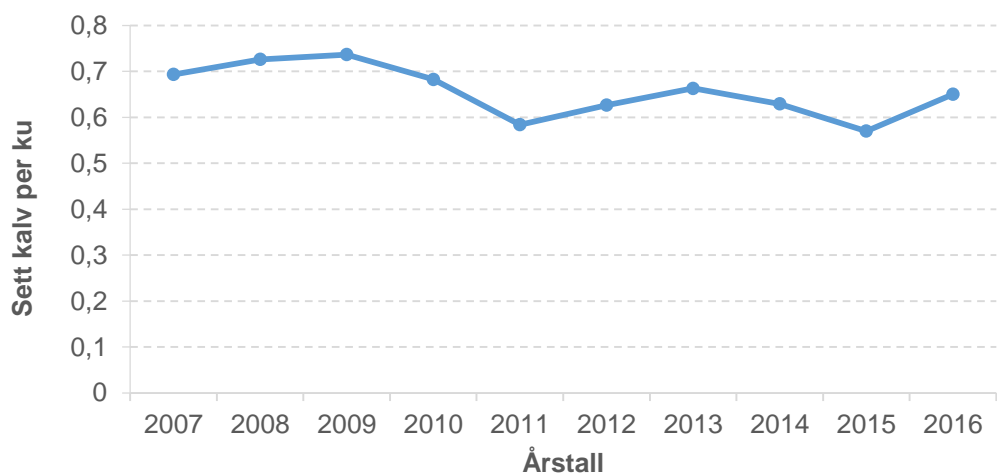
Sett kalv pr. ku

Kalveraten, kalv per ku viser gjennomsnittlig antall kalver per ku, og gis som et forhold i kommatall. 0,6 betyr at kuene har gjennomsnittlig 0,6 kalver hver. Kubestanden i denne sammenhengen inkluderer også kviger, da det ikke skilles på alder på hodyr uten kalv.

Ved tilstedeværelse av ulv, og spesielt revir, vil kalveraten synke drastisk da ulven tar en stor del av kalveproduksjonen.

Status:

I 2005 var kalveraten 0,7 kalv per ku i Eidskog (figur 6). Siden den gang har kalveraten sunket en del, men var i 2016 om lag 0,67 kalv per ku.

Figur 6: Sett kalv per ku (kalveraten) i Eidskog kommune i perioden 2007 – 2016.

Sett kalv pr. kalvku

Tvillingraten, kalv per kalvku, er hvor stor andel av kalveførende ku som har to kalver. Også her er tallet et forholdstall. 1,30 betyr at 30 % av kalveførende ku har to kalver. Kubestanden som ligger bak tvillingraten inkluderer naturlig nok ikke kviger.

Status

Tvillingraten har gradvis sunket fra 2007 til 2016, i takt med kalveraten (figur 7).

Figur 7: Sett elg kalv per kalvku (tvillingraten) i Eidskog kommune i perioden 2007 – 2016.

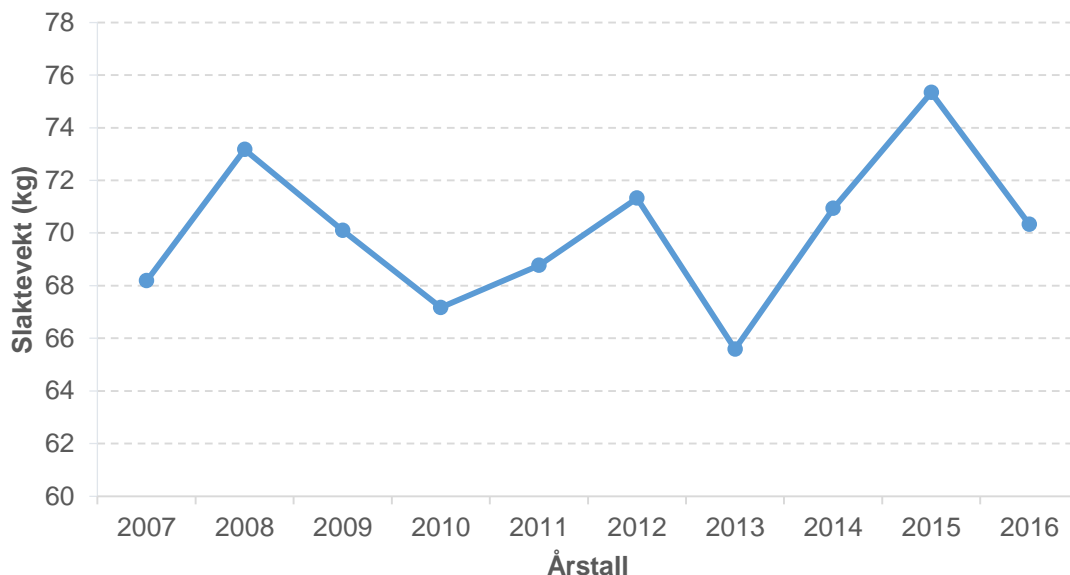
Slaktevekter, kalv og åring

Hva bestemmer kondisjonen?

Her er det mange faktorer inne i bildet. Alder vil være en av dem, opp til et visst nivå. Beite er tradisjonelt brukt som begrensende faktor. Det diskuteres om det er vinter- eller sommerbeite som har størst betydning. Undersøkelser har vist at tap i kroppsvekt for elg skjer vinterstid, mens økningen skjer sommerstid. Spesielt kalvevektene ser ut til å være påvirket av temperaturen, men i år med spesielt varm vår, ser samtlige kategorier av dyr ut til å ha blitt påvirket i negativ retning. Hvorfor dette skjer er usikkert, men en teori er at en varmere vår gir tidligere start på veksten av elgens sommerbeite og en tilsvarende tidligere reduksjon i beiteverdien på de samme plantene utover sommeren. Kalv vil være spesielt utsatt for denne effekten, da de ikke går over på fast føde før på sensommeren og plantenes førkvalitet vil derfor påvirke disse spesielt sterkt. God tilgang til sommerbeiteplanter av høy kvalitet er derfor av avgjørende betydning for at kalven skal bli stor. En åring eller eldre dyr, vil kunne få en positiv effekt av tidligere vekstsesong i skogen etter en vinter på lavkvalitets beite.

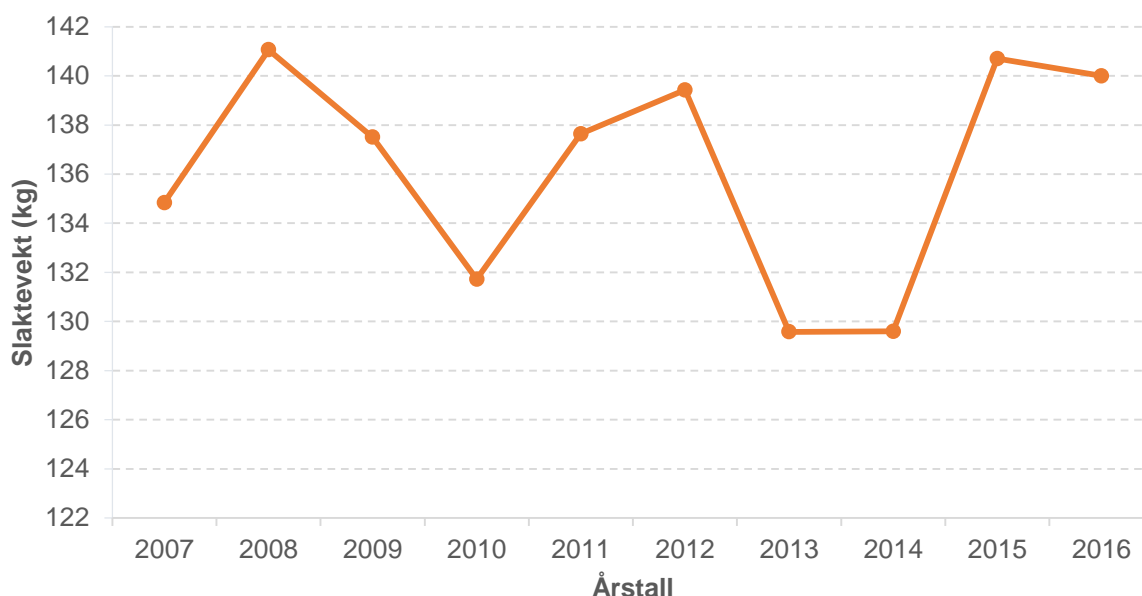
Status:

Slaktevektene på både kalv og åringer (samlet begge kjønn) har vært relativt stabile i Eidskog, selv om man kan se en negativ trend i begge alderskategoriene (figur 8 og figur 9). For kalv har gjennomsnittlig slaktevekt ligget rundt 70 kilo de fleste år, med noen variasjoner mellom årene. De siste tre årene har slaktevektene økt noe, og var i 2015 75 kg og 71 kg i 2016, som må anses som en bra slaktevekt for området.

Figur 8: Gjennomsnittlig slaktevekt for elgkalv i Eidskog Kommune for perioden 2007 – 2016.

Slaktevektene for åringer har også en nedadgående trend, ved å gå fra 140 kg i 2005 og 2006 til under 130 kg i 2013. I 2014, 2015 og 2016 var vektene dog oppe i 135 – 140 kg i gjennomsnitt.

Figur 9: Gjennomsnittlig slaktevekt for halvannetårig elg i Eidskog Kommune for perioden 2007 – 2016

Rådyr

Rådyrbestanden styres både nedenfra og ovenfra, ved å være sterkt påvirket av både vinteren og predasjon fra gaupe, rødrev og jakt. En streng vinter kan redusere bestanden betraktelig, spesielt de yngste og eldre rådyra vil bukke under i slike vintre. Predasjon av rødrev er sterk på rådyrkillinger, og en rødrevfamilie tar om lag 40 rådyrkillinger i året. Gaupepredasjon er en enda sterkere faktor for rådyrbestandene, da gaupa også tar de voksne rådyra som står for produksjonen i en bestand. En familiegruppe av gaupe tar om lag 50 rådyr per år.

Status

I Eidskog er det en økning i felte rådyr fra 2008 til 2016 (tabell 3) (tall fra SSB.no og Hjorteviltregisteret). Det ble skutt rett over 152 rådyr i Eidskog i 2016. Bestanden virker å være betydelig høyere nå enn den var på starten av 2000-tallet, da det er mindre gaupe og det har vært flere milde vintre.

Tabell 3: Antall felte rådyr i Eidskog Kommune for perioden 2007 – 2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall felte rådyr	95	90	120	95	105	125	114	125	152

Hjort

Hjortebestandene på Østlandet er i vekst, og det etableres bestander på nye steder. En hjortebestand vokser ikke raskt, da hindene kun får en kalv.

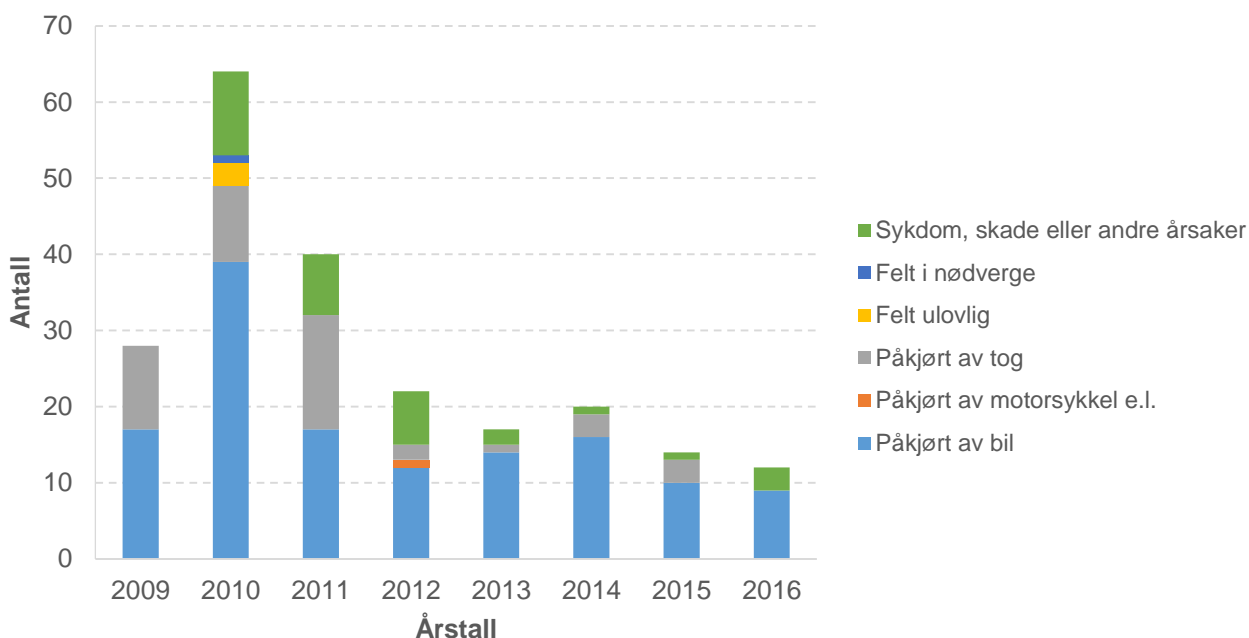
Det observeres noe hjort i Eidskog, men det er ikke åpnet for hjortejakt gjennom etablering av forskrift.

Fallvilt

Irregulær avgang, eller fallvilt, er vilt som blir avlivet eller funnet død av andre grunner enn predasjon, alderdom og jakt. Den viktigste årsaken til at hjortevilt dør irregulært på landsbasis er trafikk og jernbane.

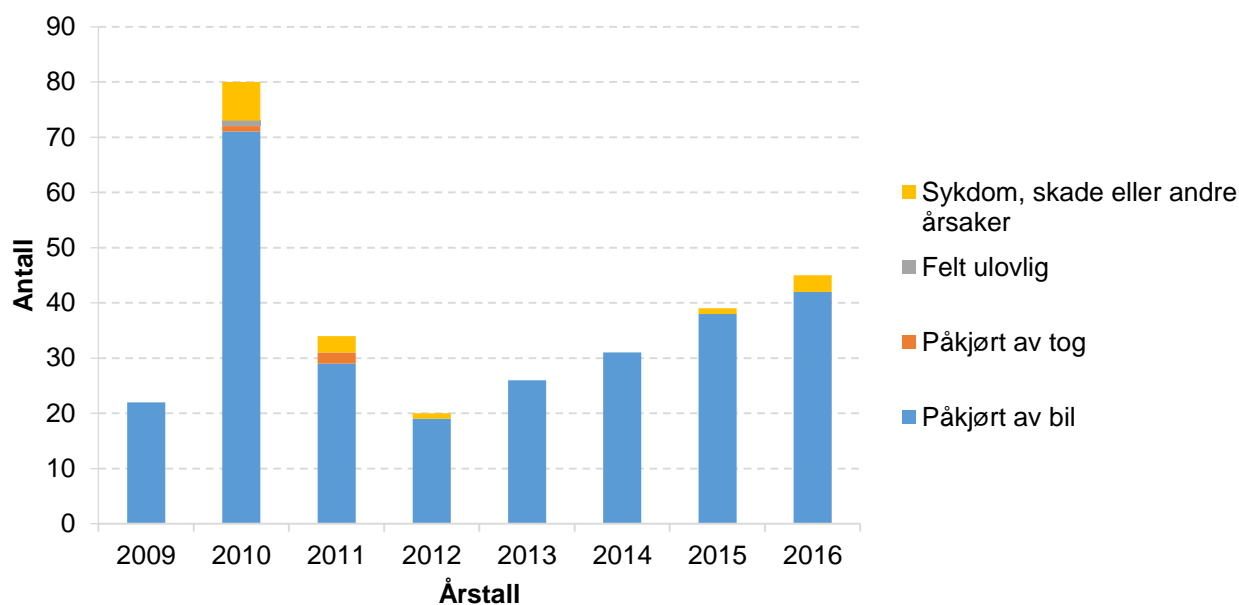
Status

I Eidskog kommune er det stor variasjon fra år til år på hvor mye fallvilt av rådyr og elg som opptrer. Dette er i all hovedsak på grunn av vintrene, og ved snørike vintre går det med mye elg på vei og bane. Det er i all hovedsak vei og jernbane som står for det aller meste av fallviltet i Eidskog når det gjelder elg (figur 10). Det er en tendens til at antall påkjørsler har gått ned de siste årene, med snøfattige vintre og redusert elgbestand. Andelen fallvilt av felte elg ligger på om lag 6-7 % i normale år, men stiger godt over 10 % i snørike vintre.

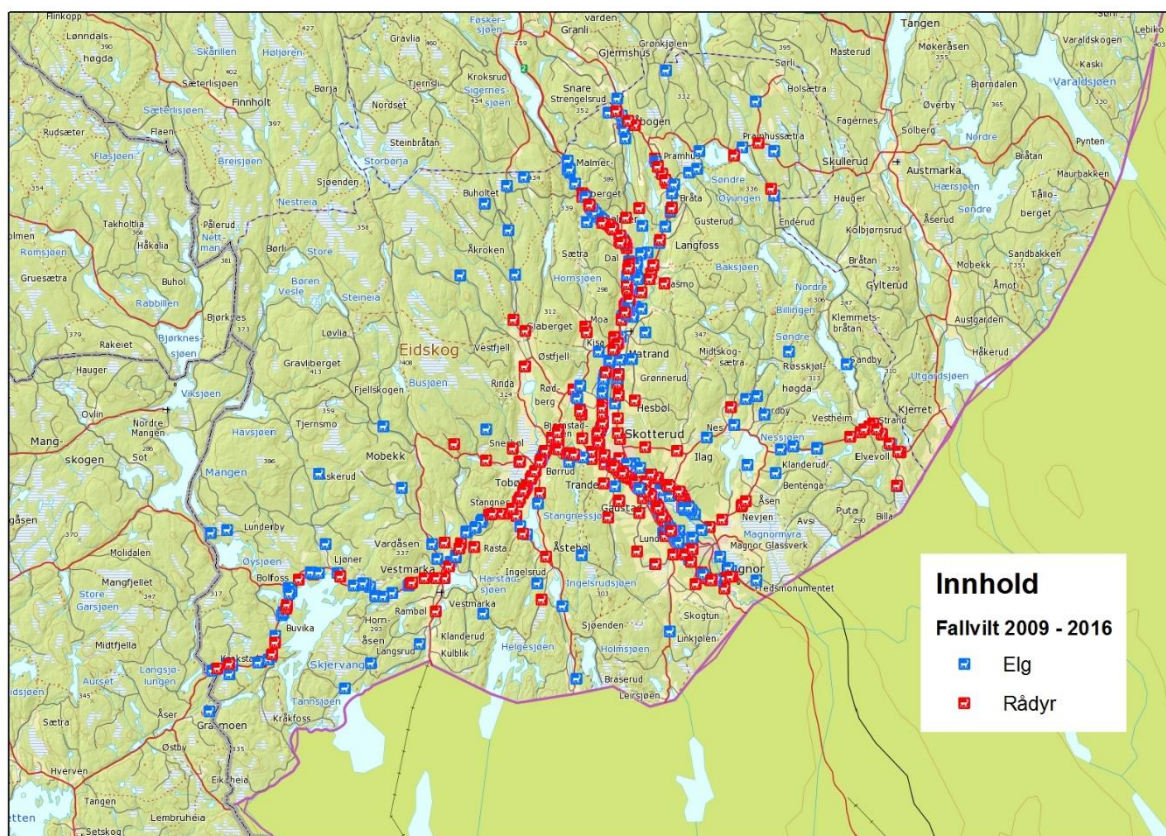
Figur 10: Antall elg som fallvilt i Eidskog Kommune for perioden 2009 – 2016

Når det gjelder rådyr er situasjonen om lag lik som for elg, det er i snørike vintre det går med mest rådyr (figur 11). Vinteren 2010 var snørik og lang. De siste årene har antallet påkjørte rådyr økt, noe som er et resultat av en økende rådyrtetthet.

Figur 11: Antall rådyr som fallvilt i Eidskog Kommune for perioden 2009 – 2016

Fordelingen av påkjørsler av elg og rådyr er fordelt utover de største veien i kommunene (figur 12). Det er dog steder det er hyppigere med påkjørsler enn andre steder.

Figur 12. Fallvilt elg og rådyr i perioden 2009 – 2016 (Kilde: Hjorteviltregisteret.no)

Beiteressursen

Faktorer som rettet avskyting og god mattilgang pga. bestandsskogbruket for noen tiår siden har ført til at vi har en høy elgbestand i Norden. Dette fører stedvis til høyt beitepress på elgbeitene, spesielt i vinterområdene.

Status

Det er per i dag ikke foretatt elgbeitetakst i Eidskog kommune. Dette gjør det vanskelig å si noe om mattilgangen i området. Slaktevektdata fra elg hos ungdyr og kalv viser at disse er relativt stabile, noe som indikerer at også beiteressursen er stabil.

Vegetasjonsanalyser med hjorteviltuthegninger

Vegetasjonsanalyser med hjorteviltuthegninger er et samarbeidsprosjekt mellom ERRØ og Norsk institutt for naturforskning (NINA). Målet med prosjektet er å studere den kortsiktige og langsiktige effekten av hjorteviltbeiting, og å benytte denne kunnskapen til å si noe om bærekraftige hjortevilttettheter i ERRØs område.

De første uthegningene ble etablert sommeren 2011. Fire stykker i Aurskog-Høland og to i Eidskog. Samtidig fikk prosjektet tilgang til tre allerede etablerte uthegninger i Sør-Odal. Vegetasjonsanalyse av samtlige 9 uthegninger ble foretatt i 2010. I 2012 ble ytterligere sju

uthegninger oppført. En i Fet, en i Sørum, to i Nes, to i Kongsvinger og en i Nes/Eidskog. Vegetasjonsanalyser ble også her foretatt året før oppføringen.

Det er nå etablert 16 uthegninger på 20x20 meter med tilsvarende referanseflater. Uthegningene er fordelt i alle kommunene på en slik måte at de er representative for vårt forvaltningsområde. Prosjektarbeidet vil medføre oppfølging og vedlikehold i løpet av prosjektperioden som er 20 år.

Det ventes en masteroppgave på prosjektet i 2017.

Rovdyr

Ulven tar i stor grad elg. Om lag 95 % av ulvens diett består av elg, hvorav kalv står for om lag 80% av antall tatt elg. Forskning viser at et ulverevir tar 100 - 140 elg årlig, uavhengig av revirstørrelse eller antall ulv i flokken. Det betyr at tapet av elg vil bli 6 ganger så høyt per arealenhet i et lite revir (250 km²) som i et stort (1500 km²). Ved store ulveflokker eter ulven opp mer av byttet enn ved små flokker. Predasjon fra ulv har store konsekvenser for de elgbestandene i kommunen.

Status

Hele Eidskog ligger i forvaltningsområdet for ulv – kalt ulvesonen. Eidskog ligger i brytningspunktet med de kjente revirene Hærstjøen, Skillingsmark, Mangel og Gråsmark. Disse revirene har stor innvirkning på elgbestanden i Eidskog. Det er dog stor forskjell i påvirkning fra ulv innad i kommunen. Elg utgjør uansett en stor del av dietten til ulv også i Eidskog. Dette må forvaltningen ha med i beregningene når kvoter og avskytningsprofiler settes.

Det er liten tvil om at den synkende kalveraten i Eidskog i stor grad er et resultat av at kalvene tas av ulven. Det er derfor viktig at produktive kuer spares. Vald som ikke er direkte berørt av ulverevir bør også ta hensyn til ulvens predasjon i avskytningen. Jokeren er kuene, både de med og de uten kalv. I ulverevir går en stor andel av kuene uten kalv, da ulven har tatt kalven(-e). I ulverevir er det derfor svært viktig å være forsiktig med å felle kuer som går aleine eller det som antas å være «kvige». Dette er i de fleste tilfeller produktive kuer som har mistet kalvene til ulven, og resultatet kan være at det skytes produktive kuer i tro på at det er kvige eller ku som ikke har produsert kalver. For å sikre at man kan jakte elg også i fremtiden er det essensielt å bevare den reproduktive delen av bestanden. Ved å spare hodyr vil andelen produktive kuer i bestanden øke, og produksjonen vil kunne økes uten å øke beitepresset.

Målsettinger

Felles målsettinger for forvaltning av alle artene

Viltressursene skal forvaltes innenfor de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter. Det er et mål å legge til rette for lokal forvaltning av viltressursene i et næringsmessig og rekreasjonsmessig perspektiv. Samtidig er det en målsetting at viltbestandene skal reguleres på et bærekraftig nivå som tar hensyn til naturgrunnet og andre samfunnsinteresser.

Eidskog har følgende overordnede målsettinger:

- Mål for en bærekraftig forvaltning: Forvaltningen av viltet skal legge til rette for stabile bestander på et bærekraftig nivå i forhold til naturgrunnet og mulige skader på andre interesser.
- Mål for organisering av jakt: Forvaltningen av jaktbart vilt skal være bestandsrettet og i størst mulig grad basert på bestandsplaner.
- Kommunen skal legge til rette for og stimulere til hensiktsmessig organisering mellom jaktrettshaverne. Det er et langsiktig mål at forvaltningen av jaktbart vilt samordnes innenfor valdene.
- Mål for næring/rekreasjon: Forvaltningen av viltet skal gi muligheter for en næringsinntekt for rettighetshaverne og samtidig legge til rette for allmennhetens muligheter for å utøve jakt og friluftsliv.
- Mål for rovdyrforvaltning: Eidskog kommune skal arbeide sammen med andre kommuner for å etablere en aktiv forvaltning av de store rovdyrene innenfor Eidskog kommune. Kommunen skal oppfordre til å registrere og rapportere inn sportegn og observasjoner av rovdyr til Statens naturoppsyn.

Målsettinger for elg

I Eidskog har vi gode parameter fra sett og skutt elg gjennom flere år. Det gir oss et godt utgangspunkt for den videre forvaltningen. Det trengs dog mer kunnskap om aldersfordelingen i elgstammen. Kommunen oppfordrer til at rettighetshaverne samler inn og analyserer elgtenner fra jakta.

Målsettinger for elg i løpet av planperioden, samt status i planperiodens start, i Eidskog kommune (tabell 4):

Tabell 4: Målsettinger for elg i planperioden 2017 – 2021.

Parameter	Status 2016	Mål 2017 - 2021
Kalv pr. ku	0,67	0,7*
Kalv pr. kalvku	1,21	1,2*
Ku pr. okse	2,37	Under 2,5
Slaktevekt kalv samlet	70 kg	Over 70 kg
Slaktevekt åringer samlet	140 kg	Holdes over 135 kg
Høy andelen kalv i avskytinga		
Fallvilt elg, andel av felt	6 %	Ikke overstige 7 % i normale år
Aldersanalyse	Ikke data	Vurdere behovet

*= Usikkerhet på grunn av ulvepredasjon gjør at målsettingen om produksjonen vurderes etter endt planperiode, da det er stor usikkerhet om fremtidig påvirkning fra ulv.

Målsettinger for rådyr

Hjorteviltforskriften har pr. i dag ingen krav om bestandsplan for rådyr.

Kommunen og rettighetshaverne skal ha et tett samarbeid og følge opp rådyrstammen, da strenge vintre i sammenheng med predasjon fra gaupe og rev kan redusere en bestand raskt og drastisk.

Målsetting: Det er en målsetting at man har et sunt kjønnsforhold og en høy produksjon og avkastning, uten at dette resulterer i økt viltpåkjørsler.

Kommunen har en målsetting om en større del av rettighetshaverne forvalter rådyr gjennom bestandsplaner.

Målsettinger for hjort

Det finnes lite data som kan si noe om hjortebestanden i Eidskog kommune. Det er per i dag ikke åpnet for jakt på arten. Det er viktig å ha et bevisst mål angående fremtidig forvaltning av arten. Det er også viktig å starte jakten på hjort tidlig, for å få ned den potensielle konflikten med arten, samt høste av overskuddet.

***Målsetting:** Øk kunnskap om hjortebestanden. Kommunen oppfordrer elgvaldene til å rapportere sett hjort under elgjakt på sett elg skjema.*

Målsettinger for bever

Beverforvaltningen er i en mellomstilling – da det er forelagt forslag til forskriftsendring. Forskriftsendringen er ikke gjennomført, slik at kommunen avventer dette.

***Målsetting:** Kommunen oppfordrer rettighetshaverne om å organisere beverjakten i store vald med flerårige bestandsplaner.*

Målsettinger for andre arter

Villsvin

Kommunen har ikke villsvin som arbeidsfelt, men vil ved etablering av fast bestand oppfordre rettighetshaverne til å forvalte villsvinet på linje med andre viltarter i store enheter. Villsvin kan være en utfordring for landbruket men er også en stor jakt- og kjøttressurs.

Verktøykasse

Jakttidsramme for elg

Ordinær jakttidsramme for elg i Eidskog kommune har frem til 2016 vært fra 5. oktober- 31. oktober, med forlengelse til 23.12 etter søknad til Fylkeskommune. Fra og med 2017 er all elgjakt i de kommuner som har åpnet for elgjakt fra **25 september til 23. desember** med unntak av Karasjøk og Kautokeino. Fylkeskommunen kan innskrenke i begge ender av hensyn til andre friluftsbukere.

Lengre ordinær jakttid for elg i Norge gjør det mulig å være mer fleksibel i forvaltningen av elgen, ved at man i Norge samlet har lengre tid på å felle de rette dyrene i tråd med gjeldende målsettinger. Den nye jakttiden gir et større handlingsrom for rettighetshaver, men også et større ansvar.

Kommunen ønsker også å henstille til å ikke skyte okser i starten av jakta, for å sikre at brunsten får foregå med minst mulig forstyrrelser.

Videre henstiller kommunen til at rettighetshaverne bør bli enige om en dato for jaktstart innenfor de offentlige rammene, slik at jaktstarten er lik i hele kommunen.

Bestandsplaner på elg

I Eidskog har alle valdene egne bestandsplaner.

Et bestandsplanområde er to eller flere vald som samarbeider om å utarbeide bestandsplan for elg eller hjort. Bestandsplanområdet eller et enkelt vald må minimum disponere 20 ganger minstearealet for å få tildelt frie dyr etter utarbeidet avskyttingsavtale. Det må også oppnevnes en representant som opptrer på vegne av bestandsplanområdet eller valdet ovenfor kommunen. Et bestandsplanområde eller vald kan søke om en flerårig bestandsplan til kommunen, inntil 5 år, på hjort eller elg. Søknaden skal inneholde 6 punkter som kommer frem i §13 i hjorteviltforskriften. Det må søke innen 1. mai og kommunen må behandle søknaden innen 15. juni.

Alternativet til bestandsplan er rettet avskyting gjennom kvote fra kommunen. Det er en mer låst forvaltningsmodell som gir mindre frihet til rettighetshaverne, og kan benyttes når valdene ikke disponerer minimum 20 ganger minsteareal.

De kommunale målene som fremkommer av denne plan, følges opp gjennom utarbeidelse eller revideringer av konkrete bestandsplaner. Den kommunale målsettingen har en varighet på 5 år, men skal kontinuerlig ha oppfølging mot hvordan hjorteviltet utvikler seg lokalt. Det er viktig å kunne være klar for å sette inn strakstiltak hvis man får drastiske bestandsendringer som følge av predasjon, viltpåkjørsler, mattilgang eller sykdom.

Eidskog kommune ønsker at bestandsområdene får vide rammer, da det er bestandsplanområdene som kjenner forholdene lokalt.

Eidskog kommune ønsker å **oppfordre** bestandsplanområdene og valdene til følgende:

- Ha kun treårige bestandsplaner
- Øke andelen kalv i uttaket opp mot 70 %
- Redusere avskytingen av voksen ku – for å beholde de produktive dyrene
- Øke andelen stor okse i bestanden
- Fellingsprosenten bør minimum være 80 % pr år i planperioden

Bestandsplanen **skal** oppfylle følgende:

- Planen skal ha maks fem års varighet – men det oppfordres til tre år
- Ha et tellende areal på minst 20 ganger minsteareal – dvs. 60 000 dekar
- Ha opplysning om hvilken art søknaden gjelder for
- Kart som tydelig viser grensene for bestandsplanområdet/valdet
- Oversikt over tellende areal for valdet samlet
- Underskrift fra valdansvarlig representant

- Navn, postadresse, telefonnummer, e-postadresse og underskrift for valdrepresentanten
- Inneholde konkret målsetting for bestandsutviklingen og plan for den årlige avskytingen i antall, fordelt på alder og kjønn (minimum fordelt på kalv, voksen hann og voksen hunn)
- Det gis ikke anledning til å overføre ikke skutt elg ett år til neste års jakt
- Rutiner for innsamling/rapportering av bestandsdata
- Overholde frister. Se vedlegg s. 27

Kommunen kan trekke godkjenningen av bestandsplanen tilbake og tildele nye fellingstillatelser dersom arealkravet i § 15 ikke lenger er oppfylt, ved manglende rapportering, ved vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder. Frist for kommunen til å trekke godkjenningen tilbake er 1. april.

Kommunen har mulighet til å fravike det fastsatte minstearealet med 50 prosent opp eller ned. Fravik fra minstearealet er et enkeltvedtak som skal gjelde et bestemt geografisk område og for en bestemt tidsperiode, fortrinnsvis kun ett år. Vilkårene for fravik framgår i bestemmelsen. Vedtaket skal begrunnes og kan påklages av partene. Fravik fra minstearealet gjelder kun for beregning av fellingskvote for det valdet eller de valdene som inngår i det bestemte geografiske området.

Rettet avskyting elg

For vald uten godkjent bestandsplan beregnes antall fellingstillatelser ved å dividere valdets tellende areal med gjeldende minsteareal. Fellingstillatelse gis hvert år, og skal fordeles på følgende kategorier for elg:

- kalv (½ år)
- voksne hunndyr (1½ år og eldre)
- voksne hanndyr (1½ år og eldre)

Kalv kan felles i stedet for voksne dyr.

Ved rettet avskyting av elg i Eidskog gis følgende kvote:

- 70 % kalv (½ år)
- 15% voksne hunndyr (1½ år og eldre)
- 15% voksne hanndyr (1½ år og eldre)

Bestandsplan rådyr

Rådyrvald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet eller minst 10 000 dekar kan etter søknad tildeles fellingstillatelsen for rådyr som kvotefri jakt. Før

kvotefri jakt på rådyr tildeles krever kommunen at jaktrettshaver utarbeider en plan med følgende innhold:

- Konkrete mål for utviklingen av rådyrbestanden
- Plan for den årlige avskytningen i antall, fordelt på alder og kjønn
- Dokumentert grunneierliste med oversikt over gårds- og bruksnumre og tellende areal. Oversikt over tellende areal og valdets avgrensning på kart
- Navn og adresse for valdansvarlig

For rådyrvald som ikke disponerer tilstrekkelig areal til å ha bestandsplan: Kommunen tildeler fellingstillatelse for rådyr til godkjente rådyrvald årlig. Fellingstillatelsen gjelder innenfor det godkjente valdet, og dyrene gis som frie dyr.

Kontroll

Kommunen gjennomfører kontroll av felt elg, jaktlag/jegere, ettersøkshunder og tilfeldig oppsyn. Valdet er ansvarlige for at forholdene ligger til rette for en forsvarlig kontroll av felte dyr: Det skal være mulig å sammenholde hode/kjeve og slakt. Fallplass skal være mulig å påvise.

Viltfond

Formål: Formålet med kommunalt viltfond er å skape økonomisk bakgrunn for å fremme viltforvaltningen i kommunen. Kommuner der det er adgang til jakt etter elg og/eller hjort skal etablere et kommunalt viltfond. Viltfondet kan blant annet benyttes til å etablere og rullere bestandsplaner.

Retningslinjer for kommunalt viltfond – vedtatt i Eidskog Kommunestyre 3.9.2002.

Viltfondets inntekter utgjøres av fellingsavgifter og inntekter fra salg av kjøtt fra skadet vilt/fallvilt. Av viltfondets totale, årlige inntekter skal 40% avsettes til dekning av kostnader ved ivaretagelse av fallvilt/skadet vilt. Ubenyttede midler etter årsoppgjør kan disponeres til andre formål innenfor fondets formål.

Fellingsavgiftens for elg følger øvre nasjonale ramme, som blir vedtatt hvert år i Statsbudsjettet.

Handlingsplan

Oppgave	Ansvar	Samarbeidspartner	Gjennomføres
Ivareta hjorteviltet i arealplanlegging	Kommunen	Rettighetshavere	Kontinuerlig
Fallviltarbeid	Kommunen	SSV/JBV	Kontinuerlig
Oppdatere data på Hjorteviltregisteret	Kommunen	Rettighetshavere	Årlig
Øke kunnskapen om beitet	Rettighetshaver	Kommunen	I løpet av perioden
Øke kunnskapen om hjort i kommunen	Kommunen	Rettighetshavere	Årlig
Bestandsplaner	Rettighetshaver	Kommunen	Hvert 3.år
Kontroll	Kommunen	Rettighetshaver	Årlig
Viltfond	Kommunen		Kontinuerlig

Vedlegg: Frister:

Rettighetshavers frister:

- 15. januar: Fremme forslag om endring i minstearealet.
- 15 . mars: Frist for kommunen å fastsette minstearealet.
- 31.mars: Frist for kommunen å rapportere fallvilt til SSB via Hjorteviltregisteret.
- 1. april:
 - Kommunens frist for å trekke tilbake valdgodkjenning
 - Kommunens frist for å trekke tilbake godkjenning av bestandsplanområde
 - Kommunens frist for å trekke tilbake godkjenning av bestandsplan
 - Kommunens frist for tilbaketrekking av kvotefri jakt på rådyr
 - Rettighetshavers frist for å trekke eiendommen ut av godkjent eller omsøkt vald eller trekke et vald ut av godkjent bestandsplanområde
- 1. Mai: Rettighetshavers frist for å søke godkjenning av vald eller bestandsplanområde, melde endringer i valdet eller i bestandsplanområde til kommunen, søke om godkjenning eller endringer av bestandsplan og søke om kvotefri jakt på rådyr.
- 15. Juni: Kommunes frist for å godkjenne vald, bestandsplanområde, bestandsplan for elg eller hjort og kvotefri jakt på rådyr. Også frist for utsending av fellingstillatelser av elg, hjort og rådyr.
- Rapportering: For elg, hjort og rådyr skal valdansvarlig representant rapportere årlig fellingsresultat til kommunen innen 14 dager etter endt jakt. Kommunen skal innen 30 dager etter endt jakttid rapportere dette til Statistisk Sentralbyrå gjennom Hjorteviltregisteret.

Kommunen kan også etter søknad gi dispensasjon fra noen tidsfrister og det samme gjelder Miljødirektoratet.